

Zapiski bibliograficzne

ZIEMIE ZACHODNIE

R. LEWANDOWSKI, M. OLSZEWSKI:
Polska Partia Robotnicza 1942—1962. Materiały bibliograficzne do PPR i jej dziejów w Wielkopolsce. Wyd.: Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Poznaniu. Poznań 1962, s. 31.

Na treść powyższej publikacji składają się opisy bibliograficzne prac dotyczących roli PPR w walce o wyzwolenie spod okupacji hitlerowskiej, w tworzeniu władzy ludowej i budowie nowej rzeczywistości w Polsce. Całość materiału autorzy podzielili na 4 działy: pierwszy zawiera wybór publikacji naukowych i popularnonaukowych, odnoszących się do zagadnień działalności PPR w okresie okupacji i pierwszych latach władzy ludowej, drugi — druki do dziejów PPR w Wielkopolsce, trzeci — wybór tytułów polskiej prozy beletrystycznej i pamiętnikarskiej, czwarty — wybór materiałów repertuarowych (poezje, montaże słowno-muzyczne, sztuki teatralne dla amatorskich zespołów dramatycznych).

Słowińcy, ich język i folklor. „Zeszyty problemowe nauki polskiej” z. XXII. Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław — Warszawa — Kraków 1961, s. 106.

Zeszyt zawiera materiały z konferencji słowińskiej Komitetu Językoznawczego i Komitetu Słowianoznawstwa PAN, która odbyła się w styczniu 1960 r. Ogłoszone drukiem referaty przedstawiają wyniki najnowszych badań przeprowadzonych na terenie wsi słowińskich, leżących nad jeziorem Gardno i Leba. Dotyczą one następujących zagadnień: stanu badań nad Słowińcami, podań słowińskich, systemu fonologicznego, niektórych problemów związanych z onomastyką wsi Kluki, nazw zagród u Słowińców, nazwy wsi Kluki, dzisiejszego stanu słownictwa w Klukach

oraz zbioru przysięg słowińskich z Wierzchocina.

„SZCZECIN”. Miesięcznik Pomorza Zachodniego, zeszyt 7—8, 1961. Wydaje Zarząd Wojewódzki TRZZ i Szczecińskie Towarzystwo Naukowe. Szczecin 1961, s. 180.

Powyższy zeszyt „Szczecina” przynosi plon sesji naukowej zorganizowanej w czerwcu 1961 r., a poświęconej problematyce historycznej i współczesnej ziemi stargardzkiej. Zeszyt otwiera artykuł J. Mityka omawiający takie elementy środowiska geograficznego jak: rzeźbę terenu i jej pochodzenie, wody, gleby, klimat, bogactwa naturalne. K. Siuchniński w następnym artykule (*Pradzieje okolic Stargardu*) szkicuje, na podstawie zachowanych wytworów kultury materialnej, główne nurty procesów dziejowych społeczeństwa od początków osadnictwa (epoka kamienna) do czasu kształtowania się ustroju feudalnego we wczesnym średniowieczu (V wiek n.e.). Kontynuacją powyższego artykułu jest rozprawka W. Filipiak pt. *Początki Stargardu*. Autor, na podstawie najnowszych badań archeologicznych, przedstawia fazy osadnictwa grodowego, rozwój przestrzenny Stargardu od IX w. do uzyskania praw miejskich, tzn. do r. 1243 lub 1253. W kolejnym artykule W. Niemierowski omawia zabytkową zabudowę Stargardu.

Poza tymi artykułami, traktującymi o przeszłości Stargardu, opublikowano prace o problematyce współczesnej tego regionu (stan i perspektywy rozwoju rolnictwa, zagadnienia przemysłu, komunikacji, turystyki, czasów i inne).

„SZCZECIN”. Miesięcznik Pomorza Zachodniego, zeszyt 9—10, 1961. Instytut Zachodnio-Pomorski. Współwydawcy:

Szczecińskie Towarzystwo Naukowe i ZW TRZZ. Szczecin 1961, s. 142.

Powyższy zeszyt wymienionego czasopisma ukazuje się po raz pierwszy jako organ Instytutu Zachodnio-Pomorskiego, nowej regionalnej placówki naukowej, powstałej w czerwcu ub. r. w Szczecinie. Tematyka artykułów w nim zamieszczonych wskazuje na problematykę prac badawczych, jakie wspomniany Instytut prowadzi. Są to zagadnienia morskie oraz sprawy ziem zachodniopomorskich. W przedstawianym tu numerze „Szczecina” opublikowano następujące artykuły: S. Dobrzycki, *Problemy ekonomiczne portu szczecińskiego na tle polityki gospodarczej Prus na przełomie XIX i XX w.*; B. Dopierała, *Z dziejów powiązań portu szczecińskiego z Polską w latach 1919—1928*; W. Małecki, *„Polska Żegluga Morska” w Szczecinie w latach 1951—1960*; W. Milke, *Zachodnioafrykańska linia „Polskiej Żegluga Morskiej”*; H. Tetzlaff, *Rybolówstwo morskie jako czynnik rozwoju gospodarczego Pomorza Zachodniego*; W. Czaja, *Dzieśięć lat pracy Morskiej Agencji w Szczecinie*; S. Walewski, *Zasady gospodarki terenowej w portach morskich*; F. Gronowski, *Odra jako wylotowa arteria transportowa na zachodnioeuropejskie drogi wodne*; J. Mikołajski, *Port kotłobrzski*; Z. Stefanowicz, *Pilotaż morski*.

W stosunkowo obszernym dziale recenzji ogłoszono omówienia najnowszych prac również z zakresu zagadnień morskich. Zeszyt zamyka przegląd

wydarzeń społecznych, gospodarczych, kulturalnych w Szczecinie (lipiec—wrzesień 1961 r.) oraz sprawozdanie z wystawy pt. *Architektura wewnątrz okrętowych*, przygotowanej przez Muzeum Pomorza Zachodniego oraz instytucje i przedsiębiorstwa morskie.

W. SAUTER: *Powrót na ziemię piastowskie*. Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1961, s. 143.

Tom wspomnień znanego działacza oświatowego, organizatora życia społeczno-kulturalnego na Ziemi Lubuskiej po r. 1945. Relacje świadka opisywanych wydarzeń dotyczą głównie spraw związanych z organizowaniem się polskiej administracji, szkolnictwa, procesem stabilizacji życia, z zagadnieniami polskiej ludności rodzimej.

A. GŁADYSZ: *Jan Nikodem Jaroń*. Seria „Zasłużeni ludzie Śląska”. Wydawnictwo „Śląsk”, Katowice 1961, s. 56.

Jest to zarys biograficzny poety śląskiego, wielkiego patrioty, najwybitniejszego w poezji przedstawiciela idei zjednoczenia Śląska z Polską, której to idei dał wyraz nie tylko w swej twórczości literackiej, ale także przez czynny udział w powstaniu śląskim w 1921 r. Jaroń, będąc samoukiem i ucząc się polszczyzny w niezwykle trudnych warunkach, potrafił osiągnąć we współczesnej mu literaturze polskiej miejsce nieposłędne, zdobywając m. in. duże uznanie Kasprowicza, który w stosunku do Jaronia odegrał rolę mecenasa literackiego.

Zestawił: W. T.

NIEMCY W DOBIE IMPERIALIZMU

Niemcy w okresie I wojny światowej

GERHARD RITTER: *Der Anteil des Militärs an der Kriegskatastrophe von 1914*. „Historische Zeitschrift” Bd. 193, 1961 nr 1, s. 72—91.

Autor, znany historyk zachodniemiecki, zajmuje się sprawą wpływu planów strategicznych niemieckiego sztabu generalnego na przebieg rokowań dyplomatycznych i w rezultacie na wybuch I wojny światowej. Ritter zaznacza, że w 1914 r. w niemieckim szta-

bie generalnym nie panowała atmosfera zapалу wojennego ani pewności zwycięstwa. Plan Schlieffena zdeterminował jednak niemieckie dowództwo wojskowe do szybkiego działania. Plan ten zakładał bowiem jak najszybsze rozgromienie Francji a następnie przerzucenie wojsk na front wschodni. Z powodu tego pośpiechu znalazły się Niemcy w paradoksalnej sytuacji, mianowicie były o sześć dni wcześniej w stanie wojny z Rosją aniżeli Austro-Węgry,

w obronie których same występowały. Ritter podkreśla jednak, że pośpiech ten nie był wyrazem agresywności niemieckiego sztabu generalnego, lecz wynikał ze względów taktycznych: z chęci zaskoczenia Belgii i Francji, co według planu Schlieffena, było warunkiem powodzenia. Zdaniem sztabu generalnego, stwierdza Ritter, Niemcy były zmuszone ze względów czysto technicznych przyjąć na siebie wobec świata rolę brutalnego agresora. Czyżby tylko ze względów czysto technicznych? Ritter nie tłumaczy dlaczego zmieniono plany strategiczne starego Molikiego, które przewidywały tylko wojnę defensywną i tzw. strategię wyczerpania. Zmiana planów strategicznych niemieckiego sztabu generalnego z defensywnych na ofensywne, której wyrazem był plan Schlieffena, była wynikiem przemian, jakie zaszły w imperializmie niemieckim. Imperializm niemiecki obrószony w siłę stał się agresywny. Wyrazem tych zmian były nie tylko agresywne plany niemieckiego sztabu generalnego, lecz także szeroko zakrojone cele wojenne opracowane jeszcze przed wybuchem wojny, o czym autor jednak nie wspomina. Ritter wolał zająć się tylko wąskim wycinkiem spraw techniczno-strategicznych wyrwanych z procesu historycznego i całej strukturalnej złożoności.

Niniejszy artykuł został pierwotnie wygłoszony na politechnice w Stuttgarcie w formie wykładu publicznego zorganizowanego na zlecenie Akademii Nauk w Heidelbergu. Podstawę naukową artykułu stanowią dwa dzieła Rittera: *Der Schlieffenplan*, München, Verlag R. Oldenbourg, 1956 oraz *Staatskunst und Kriegshandwerk, Das Problem des Militarismus in Deutschland*, Bd. II: *Die Hauptmächte Europas und das wilhelminische Reich 1890—1914*, München, Verl. R. Oldenbourg, 1960.

Republika Weimarska

JOACHIM H. KNOLL: *Konserwatives Krisenbewusstsein am Ende der Weimarer Republik*. „Deutsche Rundschau” 1961, nr 10, s. 930—940.

Autor przedstawił w krótkim zarysie poglądy społeczno-polityczne Edgara

Juliusa Junga, jednego z najwybitniejszych publicystów i ideologów grupy tzw. młodych konserwatystów. Jung jest autorem znanego przemówienia opozycyjnego wygłoszonego przez wicekanclerza von Papena w Marburgu w dniu 17 VI 1934 r. Jung został zamordowany przez hitlerowców w tzw. nocy długich noży 30 VI 1934 r.

THILO VOGELSANG: *Reichswehr und Hitler*. „Österreich in Geschichte und Literatur” 1961, nr 7, s. 339—353.

Dr Thilo Vogelsang jest pracownikiem naukowym monachijskiego *Institut für Zeitgeschichte* i autorem *Bibliographie zur Zeitgeschichte*, która ukazuje się w załączeniu do „Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte”. Od dłuższego czasu zajmuje się też studiami nad stosunkiem *Reichswehry* do Hitlera. Wydaje się, że niniejszy artykuł stanowi rodzaj wstępnego podsumowania dotychczasowych badań, których wyniki zasługują na baczną uwagę. Vogelsang nie zajmuje się stosunkiem *Reichswehry* do Hitlera na przestrzeni całego okresu jej istnienia, lecz ogranicza się do trzech zasadniczych etapów: 1) lata 1919 i 1923, 2) lata gwałtownego rozrostu partii hitlerowskiej (1930—1933), 3) okres ugruntowywania władzy Hitlera w Niemczech zakończony nocą długich noży 30 VI 1934 r.

Z badań Vogelsanga wynika, że w każdym z wyżej wymienionych okresów zawdzięczał Hitler swe sukcesy poparciem ze strony *Reichswehry*, co zasługuje na szczególne podkreślenie, ponieważ w Niemczech zachodnich dominuje tendencja do podkreślania rzekomej wrogości *Reichswehry* do Hitlera.

Niemcy hitlerowskie

HANS MOMMSEN: *Aus der Zeitgeschichte*. „Deutsche Rundschau” 1961, nr 10, s. 949—955.

Jest to przegląd najnowszych publikacji dotyczących głównie samego Hitlera, ideologii hitlerowskiej i historii okresu hitlerowskiego.

GY. JUHÁSZ: *Beiträge zu Ungarns Aussenpolitik in den Tagen des Ausbruchs des zweiten Weltkrieges* (Au-

gust-September 1939). „Acta Historica”, Budapeszt 1961, t. VIII, nr 1/2, s. 137—174.

Wstęp autora oraz opublikowane po raz pierwszy w załączeniu 32 dokumenty z archiwum Węgierskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych przedstawiają tendencje polityki zagranicznej Węgier w okresie wybuchu II wojny światowej. Z przytoczonych dokumentów wynika, że Węgry nie były w stanie dokonać rewizji granicy węgiersko-rumuńskiej (Siedmiogród) bez poparcia i pomocy ze strony Niemiec hitlerowskich. Pomocy zaś ze strony Rzeszy hitlerowskiej Węgry uzyskać nie mogły z uwagi na swoje stanowisko wobec Polski (Węgry nie zgodziły się na przemarsz wojsk niemieckich przez terytorium Węgier celem zaatakowania Polski) oraz na znaczenie Rumunii, w szczególności rumuńskiej ropy naftowej, w planach niemieckich.

RUDOLF MORSEY: *Zur Geschichte des „Preussenschlags” am 20 Juli 1932*, „Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte” 1961, nr 4, s. 430—439.

Sprawa usunięcia przemocą socjaldemokratycznego rządu pruskiego premiera Brauna w dniu 20 VII 1932 r. przez rząd Rzeszy kanclerza Papena była już kilkakrotnie przedmiotem badań historyków. Najgruntowniejsze dotąd opracowanie tego zagadnienia wyszło spod pióra Karla Dietricha Brachera w jego dziele *Die Auflösung der Weimarer Republik*, Stuttgart—Düsseldorf, 1957 (wyd. II). Jednak polemika, jaka toczy się wokół tego zagadnienia, wykazała, że nie wszystkie szczegóły związane z genezą i kulisami usunięcia rządu pruskiego premiera Brauna zostały w pełni wyjaśnione. W związku z powyższym na uwagę zasługuje stwierdzenie Morseya, że dokumentacja do tego zagadnienia nie została jeszcze w całości zbadana i wyzyskana. Zachowane w *Bundesarchiv Koblenz* dokumenty kancelarii Rzeszy, protokoły z posiedzeń rządu Rzeszy i z posiedzeń rządu pruskiego rzucają wiele nowego światła na sprawę bezprawnego usunięcia rządu pruskiego.

Autor, który jest pracownikiem *Kommission für Geschichte des Parlamentarismus und der politischen Parteien* w Bonn zapowiada, iż wyżej wymieniona Komisja przygotowuje wydanie tomu dokumentów poświęconego wydarzeniom wewnątrz-politycznym w Rzeszy w latach 1932—33. Z tego przygotowywanego zbioru Morsey wydał 3 dokumenty, które przedstawiają z dużą dokładnością (prawie co do minuty) przebieg akcji rządu Rzeszy przeciwko rządowi pruskiemu.

TORVALD HÖJER: *Zwischen Hammer und Amboss*. „Welt als Geschichte”, 1961, nr 4, s. 211—226.

Jest to zwięzły przegląd polityki zagranicznej Szwecji w okresie II wojny światowej. Höjer wykazuje, że neutralność Szwecji nie była tak zupełna, jak to się zwykło przyjmować. W okresie zdecydowanej przewagi Niemiec hitlerowskich wymusiły one na Szwecji prawo przejazdu wojsk niemieckich przez terytorium szwedzkie, transportu sprzętu wojennego, prawo naruszania szwedzkich wód terytorialnych i obszaru powietrznego. Okres przewagi wpływu niemieckiego w Szwecji trwał od upadku Francji, tzn. do końca 1942 r. Od tego czasu dopiero, kiedy szala wojny zaczęła przechylać się na stronę aliantów i kiedy Szwecja wzmocniła wydatnie swój potencjał obronny, mogła stopniowo wyzwoić się spod przewagi niemieckiej. Na szczególną uwagę zasługuje wzmianka autora o telegramie ambasadora Szwecji w Londynie, który po upadku Francji doniósł swemu rządowi, że niektórzy ministrowie angielscy nie wykluczają możliwości zawarcia pokoju z Niemcami. Höjer dodaje, że przez wzgląd na Wielką Brytanię telegram ten nie został opublikowany w wydanych po wojnie w Szwecji tzw. białych księgach.

Szczególnie cenny z naukowego punktu widzenia jest podany w załączeniu przegląd wydanych dokumentów z archiwum szwedzkiego ministerstwa spraw zagranicznych, pamiętników szwedzkich lub Szwecji dotyczących oraz literatury przedmiotu.

LOTHAR KRECKER: *Die diplomatischen Verhandlungen über den Viererpakt vom 15 V II 1933. Welt als Geschichte* 1961, nr 4, s. 227—237.

Autor stawia sobie za zadanie odpowiedzieć na pytanie, dlaczego Włochy i Niemcy podpisały pakt czterech, skoro stracił on w toku rokowań dyplomatycznych całe swe ostrze i znaczenie — a tym samym i cel — jaki Włochy i Niemcy chciały przez niego osiągnąć. Zdaniem autora, stało się tak nie tylko ze względów prestiżowych Mussoliniego i jego reżimu, Krecker przypuszcza, że Mussoliniemu chodziło także o wytworzenie poprawnej atmosfery w stosunkach międzynarodowych, która pozwoliłaby Włochom i Niemcom uzbroić się i następnie prowadzić politykę rewizjonistyczną ze zdwojoną siłą. Motywy te nie były obce i Hitlerowi, o czym świadczyć może m. in. udział gen. Blomberga w rokowaniach. Innym motywem, który skłonił Niemcy do podpisania paktu była obawa przed izolacją i pogorszeniem stosunków z Włochami. Artykuł został opracowany na podstawie opublikowanych dokumentów niemieckich i angielskich.

MARTIN BROZAT: *Betrachtungen zu „Hitlers Zweitem Buch“*. „Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte” 1961, nr 4, s. 417—429.

Artykuł napisany na marginesie drugiej książki Hitlera (*Hitlers Zweites Buch*), która ukazała się staraniem monachijskiego *Institut für Zeitgeschichte* i wydana w Stuttgarcie w 1961 r. Druga książka Hitlera jest cennym źródłem pozwalającym znacznie szerzej poznać koncepcje polityczne Hitlera, w szczególności z zakresu polityki zagranicznej, które naszkicował Hitler bardzo ogólnikowo w *Mein Kampf*. Autor podkreśla i wykazuje prymityw słowa, myśli i całej ideologii Hitlera.

20. Juli 1944. *Ein Drama des Gewissens und der Geschichte, Dokumente und Berichte*. Freiburg (i in.) 1961, Herder-Bücherei, s. 276.

Literatura obrazująca dzieje niemieckiej opozycji antyhitlerowskiej, wywo-

dzające się z kręgów pravicowych, jest już dzisiaj ogromna. Jest ona nawet niewspółmiernie duża w stosunku do znaczenia tego kręgu opozycjonistów oraz z wagą samego zagadnienia. Przedstawiana książka, będąca kompilacją wyników badań naukowych, ogłaszanych już wielokrotnie w dziełach o charakterze naukowym, uniemożliwia krytyczną analizę zawartego materiału przez jego fragmentaryczność. Książeczkę należałoby rozpatrywać raczej na płaszczyźnie socjologicznej a nie historycznej, gdyż jej celem nie jest wyświetlenie problemu, ale przekazanie sumy wiadomości masowemu czytelnikowi w NRF. Stąd zapewne tak mało uwagi poświęcono w publikacji problemom programowym opozycji, eksponując dramatyzm wydarzeń i tragedie jednostek zaplątanych w te wydarzenia. Wydawcy nie cofnęli się przed ukazaniem grozy systemu hitlerowskiego, ale pokazali to tylko na przykładzie fragmentów listów ofiar systemu, w nazbyt chyba sentymentalnym ujęciu. Fragmentaryczność materiału zawartego w publikacji nie pozwalała na podjęcie zasadniczej dyskusji na temat charakteru opozycji, który wynika z jej programu a pominięcie przez wydawców milczeniem całego lewego skrzydła ruchu antyhitlerowskiego w Niemczech na przestrzeni lat 1933—1945 skłania do wniosku, że praca nie jest adresowana do całego społeczeństwa niemieckiego.

Niemcy po 1945 r.

ERWIN SCHÜLE: *Die Justiz der Bundesrepublik und die Sühne nationalsozialistischen Unrechts*. „Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte”, 1961, nr 4, s. 440—443.

W związku z procesem Eichmanna często stawia się pytanie, co uczyniły względnie co czyniły władze sądowe Niemiec zachodnich celem ukarania innych zbrodniarzy wojennych. Na to pytanie odpowiada autor niniejszego artykułu, który jest szczególnie do tego predestynowany z racji zajmowanego stanowiska. Schüle stoi bowiem na czele założonej w r. 1958 *Zentrale Stelle der Landesjustizverwaltung zur Verfolgung*

nationalsozialistischer Gewaltverbrechen. Odpowiedź jest oczywiście pozytywna dla zachodnioniemieckiego sądownictwa, chociaż przytoczone przez autora urzędowe liczby skazanych wcale tego nie potwierdzają. Schüle podaje, iż w Badenii-Wirtembergii skazano w l. 1945—1961 585, a w Bawarii w analogicznym okresie 1986 zbrodniarzy. Danych dotyczących innych krajów NRF autor przezornie nie podał. Całkowicie zaś dyskredytuje władze zachodnioniemieckie, jak i autora artykułu, stwierdzenie, że dopiero proces byłych gestapowców z Tyłży w r. 1958 przed sądem przysięgłych w Ulm sprawił, iż władze zachodnioniemieckie doszły do przekonania, że nie wszyscy zbrodniarze hitlerowscy zostali ukarani przez trybunały wojskowe władz alianckich. Następstwem tego stwierdzenia było utworzenie instytucji, na czele której stoi autor artykułu.

UWE KITZINGER: *Für und wider den Beitritt Grossbritaniens zu EWG*. „Europa Archiv” 1961, nr 14, s. 379 oraz nr 19, s. 531—542.

W pierwszej części swego artykułu autor rozważał, z angielskiego punktu widzenia, wszystkie *pro* i *contra* w sprawie przystąpienia Wielkiej Brytanii do Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej. Obecnie w związku z pozytywną decyzją rządu brytyjskiego w tej sprawie Kitzinger zastanawia się jakie trudności gospodarcze należy przewidywać celem wyrównania interesów ekonomicznych między Wielką Brytanią i *Commonwealth'em* a Europejską Wspólnotą Gospodarczą. Zdaniem autora artykułu, trudności te ograniczają się w zasadzie do dwóch problemów:

- 1) zharmonizowania polityki rolnej,
- 2) sprawy cel preferencyjnych Wielkiej Brytanii dla państw wchodzących w skład *Commonwealth'u*.

Kitzinger dochodzi do wniosku, że wyżej wymienione problemy są do przezwyciężenia tym łatwiej, iż struktury gospodarcze *Commonwealth'u* i Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej dobrane się uzupełniają.

HEINRICH BECHTOLD: *Jawaharlal Nehru und die Deutsche Frage*. „Ausserpolitik” 1961, nr 11, s. 745—752.

Wypowiedzi premiera Indii w sprawie Niemiec i Berlina wywołały falę oburzenia i protestów w NRF. Autor przytacza treść tych wypowiedzi w oryginale i stara się je uwarunkować polityką Indii i określić znaczenie problemu niemieckiego w polityce zagranicznej premiera Nehru.

LUDWIG ERHARD: *Die Einigung Europas — eine Lebensfrage*. „Ausserpolitik” 1961, nr 11, s. 731—735.

W związku z deklaracją rządu Wielkiej Brytanii i innych państw tzw. strefy wolnego handlu wyrażającą gotowość przystąpienia do Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej proces integracji Europy zachodniej wchodzi w nową fazę rozwoju. Autor artykułu, minister gospodarki NRF, rozważa jakie należy poczynić kroki w związku z przystąpieniem do Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej nowych państw.

WALTER SCHEEL: *Weltpolitische Perspektiven der europäisch-afrikanischen Zusammenarbeit*. „Europa Archiv” 1961, nr 20, s. 55—562.

W lipcu 1961 r. odbyła się w Strassburgu konferencja parlamentarzystów 15 państw afrykańskich i Madagaskaru z członkami parlamentu europejskiego. Zadaniem konferencji było ustalenie form dalszej współpracy między państwami afrykańskimi a państwami wchodzącymi w skład Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej.

Autor artykułu, uczestnik konferencji omawia wyniki obrad i ocenia ich znaczenie gospodarcze oraz polityczne. Następnie autor przeprowadził porównanie między koncepcją stowarzyszenia państw afrykańskich z Europejską Wspólnotą Gospodarczą a planem pomocy gospodarczej Stanów Zjednoczonych dla państw Ameryki Południowej. Uderza krytyczny stosunek autora do tego planu. Scheel zarzuca Stanom Zjednoczonym, iż wykluczyły Europę od współpracy w ukształtowa-

niu tego planu. Na uwagę zasługują również postulaty autora, domagającego się opracowania planu rozwoju gospodarczego dla całej Afryki i dla innych regionów świata gospodarczo zacofanych.

Ich realizacja będzie ułatwiona w związku z przystąpieniem Wielkiej Brytanii do EWG. Scheel domaga się także rozszerzenia i uzupełnienia tzw. planu Colombo tak, aby mogły w nim uczestniczyć także Niemcy zachodnie. Innym postulatem autora jest sprawa koordynacji całej polityki pomocy gospodarczej dla wszystkich regionów zacofanych gospodarczo.

Scheel jest: ministrem dla spraw współpracy gospodarczej (*Minister für Wirtschaftliche Zusammenarbeit*) w obecnym gabinecie Adenauera, jednym z czołowych polityków Partii Wolnych Liberalów (FDP), członkiem parlamentu europejskiego od jego założenia, wiceprzewodniczącym frakcji liberalnej w tymże parlamencie oraz przewodniczą-

cym komisji współpracy gospodarczej z krajami słabo rozwiniętymi gospodarczo tegoż parlamentu.

JEAN-MICHEL DE LATRE: *Die Industrialisierung — eine Notwendigkeit für Afrika*. „Europa Archiv” 1961, nr 20, s. 563—574.

Autor jest francuskim specjalistą dla spraw rozwoju gospodarczego Afryki. Teza jego artykułu głosi, iż Europejska Wspólnota Gospodarcza musi uczynić dla Afryki to, co uczynił dla Europy zachodniej Plan Marshalla. Latre zastanawia się szczególnie nad warunkami, jakie muszą być spełnione, aby współpraca gospodarcza między państwami wchodzącymi w skład Organizacji Afrykańsko-Malgaskiej Współpracy Gospodarczej (OAMCE — *Organisation Africaino-Malgache de Coopération Économique*) a Europejską Wspólnotą Gospodarczą była konstruktywna.

Zestawili: Z. K., J. Kz.

Listy do Redakcji

Redakcja „Przeglądu Zachodniego” otrzymała od dyrektora Żydowskiego Instytutu Historycznego w Warszawie prof. B. Marka list, którego tekst zamieszczamy poniżej:

„Szanowny Panie Redaktorze!

Prof. K. M. Pospieszalski omawiając w numerze 5-tym (1961) „Przeglądu Zachodniego” działalność edytorską Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce pisze na s. 129, że Komisja po raz pierwszy ogłosiła raport Stroopa w przekładzie polskim.

Pozwalam sobie zauważyć, że raport Stroopa został ogłoszony w przekładzie polskim po raz pierwszy w „Biuletynie Żydowskiego Instytutu Historycznego” Nr 5 (1953).

Również przekład angielski raportu Stroopa (o którym wspomina prof. Pospieszalski) wraz z obszernymi odsyłaczami ukazał się nakładem ŻIH.

Będziemy wdzięczni za umieszczenie listu w najbliższym tomie „Przeglądu Zachodniego”

Z poważaniem
Dyrektor ŻIH
(Prof. B. Mark).”